യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 178

ശ്രീരാമ ഉവാച .
പദാർഥാ+ദ്വി/വിധാഃ സന്തി മൂർതാമൂർതാ ജഗത്ത്രയേ .
യത്ര-സ+പ്രതിഘാഃ കേചിത്കേചിദ+പ്രതിഘാ അപി .. 1
താനിഹാ+പ്രതിഘാ-നാഹുർ/നാന്യോന്യം വേ+ല്ല-യന്തി യേ .
താംശ്ച സ+പ്രതിഘാ-നാഹു/രന്യോന്യം വേ+ല്ല-യന്തി യേ .. 2
ഇഹ-സ+പ്രതിഘാനാം തു ദൃഷ്ടമന്യോന്യവേ+ല്ലനമ് .
ന+ത്വ+പ്രതിഘ-രൂപാണാം കേഷാംചിദപി കിംചന .. 3
തത്ര സംവേദനം നാമ യദിദം ചന്ദ്രമണ്ഡലേ .
ഇതഃ പത+ത്യ+പ്രതിഘം തത്സർ/വേണാനു-ഭൂയതേ .. 4
അർധ+പ്രബുദ്ധസംകല്പ/വികല്പാ+(ദ്-വൈ)തകല്പിതമ് .
വദാമ്യ+ഭ്യുപഗ+മ്യേദം ന തു ബോധദശാസ്ഥിതമ് .. 5
കഃ പ്രാണ-മാരുതഃ. ക്ഷോഭം ജനയ+ത്യാശയസ്ഥിതഃ .
പ്രവേശ-നിർ-ഗമ-മയം കഥം വാ വദ മേ പ്രഭോ .. 6
കഥമ+പ്രതിഘം നാമ വേദനം പ്രതിഘാത്മകമ് .
ഇമം ദേഹം ചാലയതി ഭാരം ഭാരഹരോ യഥാ .. 7
യദി സ+പ്രതിഘം വസ്തു വേ+ല്ല+ത്യ+പ്രതി/ഘാത്മകമ് .
കഥം സംവിത്തിമാത്രേണ പുംസഃ ശൈലോ ന വൽഗതി .. 8
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
വികാസമഥ സംകോചമത്ര നാലീ ഹൃദി സ്ഥിതാ .
യദാ യാതി തദാ പ്രാണശ്/ചേരൈരാ-യാതി യാതി ച .. 9
ബാ+ഹ്യോപസ്/കരഭസ്ത്രായാം യഥാ-കാശാസ്-പദാത്മകഃ .
വായു+ര്യാ+ത്യപി ചായാതി തഥാത്ര സ്പന്ദനം ഹൃദി .. 10
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബഹിർ-ഭസ്ത്രാ-മയസ്കാരഃ സംകോചനവികാസനൈഃ .
യോജയത്യാന്തരം നാഡീം ക+ശ്ചാലയതി ചാലകഃ .. 11
ശതം കഥം ഭവേദേകം കഥമേകം ശതം ഭവേത് .
കഥം സ ചേതനാ ഏതേ കാഷ്ഠലോഷ്ടോപലാദയഃ .. 12
കസ്മാന്ന സ്ഥാവരം വസ്തു പ്രസ്പന്ദ്യപി ചമത്കൃതമ് .
വസ്തു ജങ്ഗമമേവേഹ സ്പന്ദി മാത്രേവ കിം വദ .. 13
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അന്തഃസംവേദനം നാമ ചാലയത്യാന്ത്രവേഷ്ടനമ് .
ബഹിർഭസ്ത്രാമയസ്കാര ഇവ ലോകേ്യനുചേഷ്ടനമ് .. 14
ശ്രീരാമ ഉവാച .
വായ്വന്ത്രാദിശരീരസ്ഥം സർവം സപ്രതിഘം മുനേ .
കഥമപ്രതിഘാ സംവിച്ചാലയേദിതി മേ വദ .. 15
സംവിദപ്രതിഘാകാരാ യദി സപ്രതിഘാത്മകമ് .

ചാലയേദ-ചലി+ഷ്യ+ത്തദ്-ദൂര-മമ്ഭോ യദിച്ഛയാ .. 16
സപ്രതിഘാ+പ്രതിഘയോർ/മിഥോ യദി പദാർഥയോഃ .
വേല്ലനം സ്യാത്തദിച്ഛൈവ കർതൃകർമേന്ദ്രിയൈഃ ക്വ കിമ് .. 17
സപ്രതിഘാപ്രതിഘയോഃ ശ്ലേഷോ നാസ്തി ബഹിര്യഥാ .
തഥൈവാന്തരഹം മന്യേ ശേഷം കഥയ മേ മുനേ .. 18
അന്തഃ സ്വയം യോഗിനാ വാ യഥൈതദനുഭൂയതേ .
അമൂർതസ്യൈവ മൂർതേന വേല്ലനം തദ്വദാശു മേ .. 19
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സർവസംദേഹവൃക്ഷാണാം മൂലകാഷമിദം വചഃ .
സർവൈകതാനുഭൂത്യർഥം ശ്രൃണു ശ്രവണഭൂഷണമ് .. 20
നേഹ കിംചിന്ന നാമാസ്തി വസ്തു സപ്രതിഘം ക്വചിത് .
സർവദാ സർവമേവേദം ശാന്തമപ്രതിഘം തതമ് .. 21
ശുദ്ധം സംവിന്മയം സർവം ശാന്തമപ്രതിഘാത്മകമ് .
പദാർഥജാതം പൃഥ്വ്യാദി സ്വപ്നസംകല്പയോരിവ .. 22
ആദാവന്തേ ച നാസ്തീദം കാരണാഭാവതോഽഖിലമ് .
ഭ്രാന്ത്യാത്മാ വർതമാനാപി ഭാതി ചിത്സ്വപ്നഗാ യഥാ .. 23
ദ്യൗഃ ക്ഷമാ വായുരാകാശം പർവതാഃ സരിതോ ദിശഃ .
മഹതാ കാരണൗഘേന ബോധമപ്രതിഘം വിദുഃ .. 24
അന്തഃകരണഭൂതാദി മൃത്കാഷ്ഠദൃഷദാദി വാ .
സർവം ശൂന്യമശൂന്യം ച ചേതനം വിദ്ധി നേതരത് .. 25
തത്രൈവമൈന്ദവാഖ്യാനം ശ്രൃണു ശ്രവണഭൂഷണമ് .
മയാ ച പൂർവമുക്തം തത്കിംചാ-ന്യ/ദഭി-വർണ്യതേ .. 26
തഥാപി വർതമാനോക്തപ്രശ്നബോധായ തച്ഛ്രൃണു .
യഥേദം സർവമന്ദ്യാദി ചിദിത്യേവ തു ഭോത്സ്യതേ .. 27
കസ്മിംശ്ചിത്പ്രാക്തനേനൈവ ജഗജ്ജാലേഽഭവദ്ദ്വിജഃ .
തപോവേദക്രിയാധാരോ ബ്രഹ്മന്നിന്ദുരിതി സ്മൃതഃ .. 28
ദശ തസ്യാഭവൻപുത്രാ ജഗതോ ദിക്തടാ ഇവ .
മഹാശയാ മഹാത്മാനോ മഹതാമാസ്പദം സതാമ് .. 29
സ തേഷാം കാലവശതഃ പിതാഽന്തർധി-മുപാ-യയൗ .
ദശാനാം ഭഗവാൻ രുദ്ര ഏകാദശ ഇവ ക്ഷയേ .. 30 .
തസ്യാനുഗമനം ചക്രേ ഭാര്യാ വൈധവ്യഭീതിഭിഃ .
അനുരക്താ ദിനസ്യേവ സംധ്യാ താരാവിലോചനാ .. 31
തയോസ്തേ തനയാ ദുഃഖകലിതാ വിപിനം ഗതാഃ .
കൃതൗർധ്വദേഹികാസ്ത്യക്ത്വാ വ്യവഹാരം സമാധയേ .. 32
ധാരണാനാം സമസ്താനാം കാ സ്യാദുത്തമസിദ്ധിദാ .
ധാരണാ യന്മയാഃ സന്തഃ സ്യാമ സർവേശ്വരാ വയമ് ..33
ഇതി തേ തത്ര സംചിന്ത്യ ബദ്ധപദ്മാസനാ ദശ .
ഇദം സംചിന്തയാമാസുർനിർവിഘ്നേ കന്ദരോദരേ .. 34
പദ്മജാധിഷ്ഠിതാശേഷജഗദ്ധാരണയാ സ്ഥിതാഃ .
ഭവാമഃ പദ്മജോപേതം ജഗദ്രൂപമവിഘ്നതഃ .. 35

ഇതി സംചിന്ത്യ സബ്രഹ്മജഗദ്ധാരണയാ ചിരമ് .
നിമീലിതദൃശസ്തസ്ഥുസ്തേ ചിത്രരചിതാ ഇവ .. 36
അഥൈതദ്ധാരണാബദ്ധചിത്താസ്തേ താവദച്യുതാഃ .
ആസന്മാസാന്ദശാഷ്ടൗ ച യാവത്തേ തത്ര ദേഹകാഃ .. 37
ശുഷ്കാഃ കംകാലതാം യാതാഃ ക്രവ്യാദൈശ്ചർവിതാങ്ഗകാഃ .
നാശമഭ്യായയുസ്തത്ര ച്ഛായാഭാഗാ ഇവാതപൈഃ .. 38
അഹം ബ്രഹ്മാ ജഗച്ചേദം സർഗോ/യം ഭുവനാന്വിതഃ .
ഇതി സംപശ്യതാം തേഷാം ദീർഘകാലോ/ഭ്യവർതത .. 39
താനി ചിത്താന്യദേഹാനി ദശൈകധ്യാനതസ്തതഃ .
സംപന്നാനി ജഗന്ത്യേവ ദശ ദേഹാനി വൈ പൃഥക് .. 40
ഇതി തേഷാം ചിദിച്ഛാ സാ സംപന്നാ സകലം ജഗത് .
അത്യന്തസ്വച്ഛരൂപൈവ സ്ഥിതാ ചാകാരവർജിതാ .. 41
സംവിന്മയത്വാജ്ജഗതാം തേഷാം ഭൂമ്യചലാദി തത് .
സർവം ചിദാത്മകം വിദ്ധി നൗ ചേദന്യത്കിമുച്യതാമ് .. 42
കില യത്-ത്രി/ജഗജ്ജാലം തേഷാം കിമാത്മ തത്തഥാ .
സംവിദാകാശശൂന്യത്വമാത്രമേവേതരന്ന തത് .. 43
വിദ്യതേ ന യഥാ കിംചിത്-തരങ്ഗഃ സലിലാദൃതേ .
സംവിത്-തത്ത്വാ-ദൃതേ തദ്വദ്-വിദ്യതേ ചലനാദികമ് .. 44
ഐന്ദവാനി യഥൈതാനി ചിന്മയാനി ജഗന്തി ഖേ .
തഥാ ചിന്മയമേതേഷു കാഷ്ഠ-ലോഷ്ടോ-പലാ+ദ്യപി .. 45
യഥൈവൈന്ദവസംകല്പാസ്തേ ജഗത്ത്വമുപാഗതാഃ .
തഥൈവാബ്ജജ-സംകല്പോ ജഗത്ത്വമയമാഗതഃ .. 46
തസ്മാദിഹേമേ ഗിരയോ വസുധാ പാദപാ ഘനാഃ .
മഹാഭൂതാനി സർവം ച ചിന്മാത്ര-മയ-മാതതമ് .. 47
ചിദ്-വൃക്ഷാശ്-ചിന്മഹീ ചിദ്-ദ്യൗശ്/ചിദാകാശം ചിദദ്രയഃ .
നാചിത്/ക്വചി+ത്സംഭവതി തേഷ്-വൈന്ദവ-ജഗ+ത്സ്വിവ .. 48
ചിന്മാ+ത്രഖ-കുലാലേന+ സ്വദേഹചലചക്രകേ .
സ്വശരീര-മൃദാ സർഗഃ കുതോയം ക്രിയതേ/നിശമ് .. 49
സംകല്പ-നിർമിതേ സർഗേ ദൃഷദ+ശ്ചേന്ന ചേതനാഃ .
തദത്ര ലോഷ്ട-ശൈലാദി കിമേത-ദിതി കഥ്യതാമ് .. 50
കലനസ്/മൃതി-സംസ്കാരാ ദധ+ത്യർഥം ച നോദരേ .
പ്രാഢവൃഷ്ടം കല്പനാദീ/നാമ+ന്യൈ/വാർഥ-കുലാവതാമ് .. 51
തദ്ധാമ സംവിദോ ധാമ്നി മണിരാശൗ മണി+ര്യഥാ .
സർവാത്മനി തഥാ ചിത്തേ ക+ശ്ചിദർഥ ഉദേത്യലമ് .. 52
അകാര്യ-കരണ+സ്യാർഥോ ന ഭിന്നോ ബ്രഹ്മണഃ ക്വചിത് .
സ്വഭാവ ഇതി തേനേദം സർവം ബ്രഹ്മേതി നിശ്ചയഃ .. 53
യഥാ+പ്ര-വൃത്തം ചിദ്വാരി വഹത്യാവർതതേ/വനൗ .
സ്വയ+ത്നേ-നാതി-തീവ്രേണ പരാത്മീ/യാ+ത്മനാ വിനാ .. 54
പദ്മലീലാ ജഗദിവ+ പ്രകചന്തി ജഗന്തി യത് .
ചിന്മാത്രാദ്ബ്രഹ്മണഃ സ്വസ്മാ/ദന്യാനി ന മനാഗപി .. 55

അജാത-മനിരുദ്ധം ച സന്മാത്രം ബ്രഹ്മ ഖാത്മകമ് .
ശാന്തം സദ-സതോർ/മധ്യം ചിദ്ഭാ-മാത്രമിദം ജഗത് .. 56
യത്സംവി+ന്മയ-മദ്-വ്യാദി സംകല്പജഗതി സ്ഥിതമ് .
തദസം/വിന്മയമിതി/ വക്താ/ജ്ഞോ ജ്ഞൈർ-വിഹസ്യതേ .. 57
ജഗന്ത്യാത്-മേവ സംകല്പ/മയാന്യേതാനി വേത്തി ഖേ .
ഖാത്മകാനി തഥേദം ച+ ബ്രഹ്മ സംകല്പജം ജഗത് .. 58

യാവദ്യാവദിയം ദൃഷ്ടിഃ ശീഘ്രം ശീഘ്രം വിലോക്യതേ .
താവത്താ-വദിദം ദുഃഖം ശീഘ്രം ശീഘ്രം വിലീയതേ .. 59
യാവദ്യാ-വദിയം ദൃഷ്ടിഃ പ്രേക്ഷ്യതേ ന ചിരാച്ചിതാ .
താവത്താവദിദം ദുഃഖം ഭവേത്പ്രതിഘനം ഘനമ് .. 60
ദീർഘദുഷ്കൃതമൂഢാനാ/മിമാം ദൃഷ്ടിമ-പശ്യതാമ് .
സംസൃതിർവജ്രസാരേയം ന കദാചിത്/പ്രശാമ്യതി .. 61

നേഹാകൃതിർ/ന-ച ഭവാ-ഭവ-ജന്മനാശാഃ.
സത്താ-ന ചൈവ-ന-ച/നാമ തഥാ+സ്ത്യ-സത്താ .
ശാന്തം പരം കചതി കേവലമാത്മനീത്ഥം
ബ്രഹ്മാഥവാ കചനമ+പ്യലമത്ര നാസ്തി .. 62

ആദ്യന്തവർജിത-മല+ഭ്യ/ലതാഗ്രമൂല-
നിർമാണ-മൂലപരിവേശമ-ശേഷമച്ഛമ് .
അന്ത+സ്ഥനിർ/ഗഗന-സർഗക-പുത്രകൗഘം
നിത്യേ സ്ഥിതം നനു ഘനം ഗതജ+ന്മ/നാശമ് ..63

സന്മാത്ര-മന്ത-രഹിതാഖില-ഹസ്തജാതം
പര്യന്തഹീന-ഗണനാങ്ഗമ-മുക്തരൂപമ് .
ആത്മാമ്ബരാ+ത്മക-മഹം/ ത്വിദ-മേവ സർവം
സുസ്തമ്ഭ/രൂപ-മജ-മൗന-മലം വികല്പൈഃ .. 64

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ ബ്രഹ്മഗീതാസ്-വൈന്ദവോ-പാഖ്യാനം നാമാഷ്ട-
സപ്ത+ത്യധിക-ശതതമഃ സർഗഃ .. 178 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
7.1.2024